

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:

Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	20 cèntims.
Número atrassat	30 »
Subscripció anual.	10 pessetes.

S U M A R I

Pregària a Sant Jordi, pàg. 2. - Consell, pàg. 3. - Subirans, pàg. 4. - Consell, pàgina 6. - Diada del Llibre, pàg. 7. - Catalans notables, pàg. 9. - Preocupació, pàgina 11. - La barretina, pàg. 12. - Llegendada, pàg. 13. - Contes vells... forjats de nou, pàg. 14. - La Rambla de Tarragona, pàg. 17. - Antologia poètica, pàg. 18. - Fets històrics, pàg. 19. - Consell, pàgina 24. - Les muntanyes de Catalunya, pàgina 25. - Consell, pàg. 28. - Sant Jordi, Patró de Catalunya, pàg. 29. - Catalunya eclesiàstica, pàg. 31. - Goigs de Sant Jordi, pàgina 32.

(Benet Martorell)

Pregària a Sant Jordi

Sí, Catalunya per damunt de tot: els catalans estimem la nostra Pàtria amb amor fervent, i aquest amor a la terra que ens ha vist nàixer i a les coses del nostre país, ens uneix amb una forta abraçada d'estimació.

A través dels segles i dels majors contratemps i vicissituds, l'esperit català es manté ferm, i, a manera d'un foc

amagat per cendres, surt intens i brillant quan bufen vents tempestuosos o s'experimenten les brises favorables.

Existeix sempre, més o menys intens, l'amor patri, al fons del cor de tots els naturals de Catalunya, que, per instint, a la primera avinentesa, estan disposats a demostrar que estimen la seva pàtria i que per ella faran tota classe de sacrificis.

Ens atrevim a dir que el sentiment més profund i més permanent en els catalans, és l'amor a Catalunya.

Podrà oblidar un català la seva família, podrà ésser un home desproveït d'afectes, però potser no existeix un fill del nostre poble que no tingui una vertadera alegria en tornar a la seva Pàtria.

Sí, gloriós Sant Jordi!, us preguem fervorosament que no hi hagi cap català que renegui de la seva terra, que sigui traïdor a la seva Pàtria; que tots els que hem tigit, per voluntat de Déu, l'honrosa distinció d'haver nascut a la nació que té per ensenya la invicta bandera amb les quatre barres vermelles de sang damunt camp groc d'or, marcades per Jofre el Pilós, sentim bategar el cor vivament a l'escoltar amb satisfacció el nom de Catalunya, que us ha escollit pel seu valuós Patró.

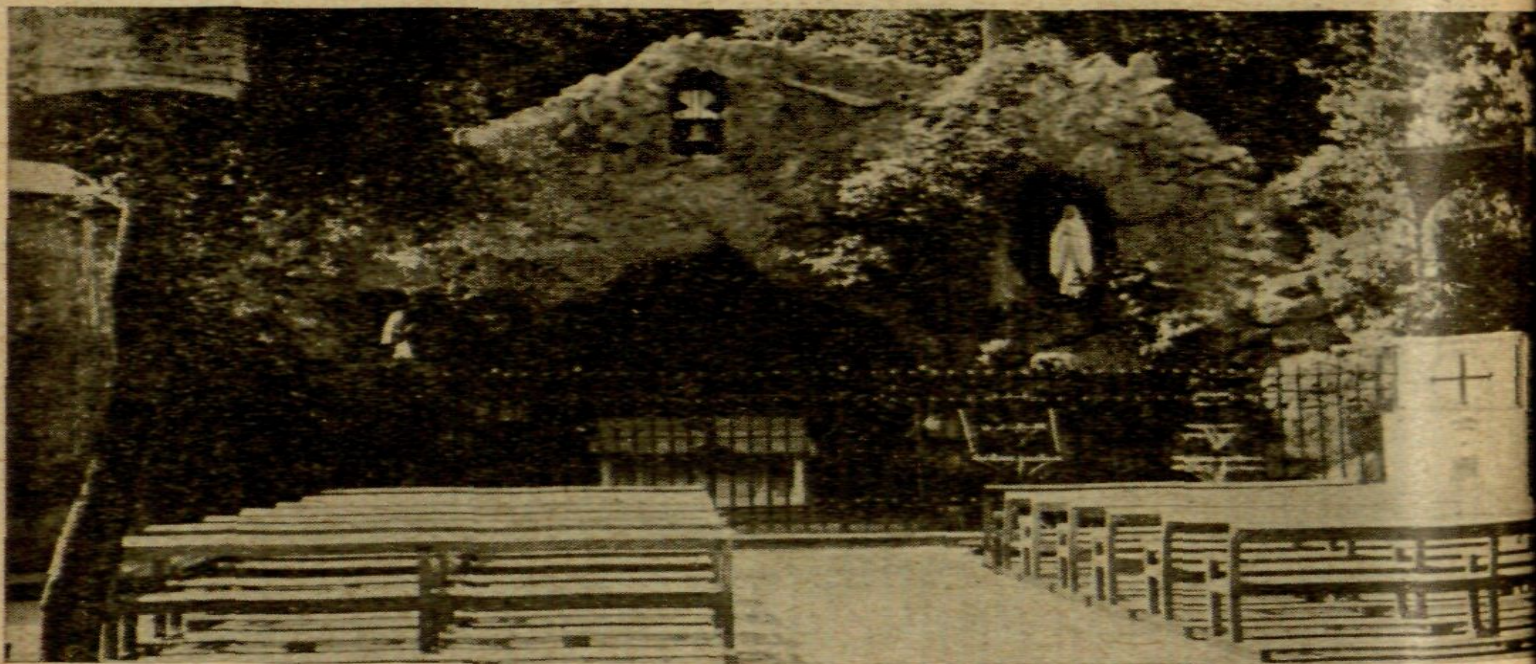
I si algun foraster o fill bord d'aquesta terra pretén occir la nostra estimada Pàtria, que us ha estat confiada, torneu, us ho preguem molt coralmment, a repetir la llegendària gesta, celebrada arreu del món, perquè el vostre esperit i el vostre coratge siguin espill per al poble que, enamorat de Vós, ¡Sant triomfador de la donzella atribulada!, us segueix fidelment per practicar altra vegada, si és precís, vostre exemple.

LA DIRECCIÓ.

CONSELL

La netedat constitueix la meitat de la salut i de la robustesa; la sobrietat i l'exercici constitueixen l'altra meitat.

(Fot. Salas).

Subirans (Arenys de Munt).
Recer de la Verge Blanca de Lourdes. La Gruta.

S u b i r a n s

RECER DE LA VERGE BLANCA DE LOURDES

FINS Arenys de Mar per via fèrria o per carretera; des d'aquesta xamosa vila, bres de les nostres millors puntaires, tot assaborint les típiques coques i les no menys populars ametlles, còmodes autoòmnibus us traslladaran a Subirans, després de passar per la joliosa població d'Arenys de Munt.

Subirans, no és res més que un caseriu, un bell estol de cases de pagès mestrívolament enclavades d'ací i d'allà les quals es destaquen d'entremig els conreus que les circumden, pertanyent a l'Ajuntament d'Arenys de Munt. Es en aquest bell caseriu on neix la riera que rega les seves terres ultra les d'Arenys de Munt i de Mar, la llargada de la qual, poc més o menys, ve a ésser d'uns set quilòmetres.

Les muntanyes, formant semicircumferència al seu entorn, fan que Subirans quedi enclotat. Tal vegada és per això, per la seva situació, que compta amb abundants i riques aigües potables a més d'un paisatge atractiu i deliciós en extrem, car els molts boscatges i la infinitat de fonts que hom troba, contribueixen notablement a remar-

car, engrandint-los considerablement, els naturals encisos.

Doncs bé; és al bell mig d'un d'aquests boscos, en el conegut pel *bosc de can Amar*, a l'esquerra de la riera, on s'hi troba la cova erigida a honra i glòria de la Verge Blanca, Nostra Dona de Lourdes. Una ampla avinguda, vorejada d'alzines, us mena fins a l'esmentada cova, còpia fidel, per bé que reduidíssima, de la de França.

A la banda esquerra de la cova hi ha tres fonts. Una sendera comunica el bosc amb la masia de *can Amar*. Un caminó, entre la casa i el bosc, us porta al safareig artístic, anomenat *cascada*. A mitja muntanya, la *Font de turó o dels oms*; també hom pot delectar-se a pleret contemplant una excellent vista panoràmica utilitzant l'ample camí de carro que tot voltant la muntanya mor al seu bell cim... Per sí tot això no fos prou, en el mateix pla, ultra una sèrie de fogons a l'aire lliure i d'una infinitat de taules també a ple aire, a propòsit tot per a passar-hi un dia de camp, s'hi troba un espaiós restaurant, un quiosc, anomenat *la campana*, on a més de vendre-us els articles més elementals i indispensables de tota fontada, presten tota mena de vaixel·la i atuells de cuina.

L'emplaçament de la susdita cova, millor faríem d'anomenar-la gruta, és, doncs, en un lloc força atractiu i discret, ple d'encís i d'insospitades meravelles. Per això el visitant s'hi troba a gust, ja que potser sense donar-se'n perfecte compte, l'esperit s'eleva a les més belles regions, tot assaborint moments d'esplai i tranquil·litat inefables, car el lloc, l'ambient, la sola visió de la disposició del terreny, tot, enterament tot, sembla predisposar-vos prèviament.

La senyora Francisca Sabater, vídua de Font, propietària del terreny on és la gruta, fou, tanmateix, una de les persones que més contribuïren a què la iniciativa esdevingués realitat, car el seu gest altruista de cedir l'espai necessari per a bastir-hi la gruta en qüestió féu possible que el dia 6 de febrer del 1924 es comencessin les obres per acabar-les al cap de dos mesos justos. Seguidament, el 6 d'abril del mateix any, tingué lloc la seva inauguració.

Una solemne processó, presidida per les autoritats civils i eclesiàstiques i formada per gairebé tots els arenyencs, va ésser organitzada a fi de traslladar la bonica i escaient imatge de la Verge Blanca, des de la parroquial d'Arenys de Munt a Subirans.

En aital dia, de gran festa per a tothom, s'estrenà un formosíssim penó, donatiu de la senyora Consol Burch, la qual, també, juntament amb el senyor Francesc Font, apadrinà la benedicció de la gruta, benedicció que fou seguida de diferents actes religiosos: sermó, rosari i besamans, i finalitzant amb la popular processó de les atxes.

El dia 8 de setembre del 1924, s'inaugurà l'altar; el 13 d'abril de l'any següent es beneí el reixat que tanca la gruta, essent durant el mateix any, el 8 de setembre, quan la senyora Maria Senillosa, vídua de Planas, regalà una petita Bernardeta, la col·locació de la qual als peus de la Verge coincidí amb l'estrena de dos bancs, obsequi d'uns devots badalonins. Igualment, en el mateix dia, fou beneïda la campana que porta el nom d'Isabel, present del senyor Joan Sadurní i Geis, qui, a més, l'apadrinà en companyia de la senyora Elvira Avellà de Miró.

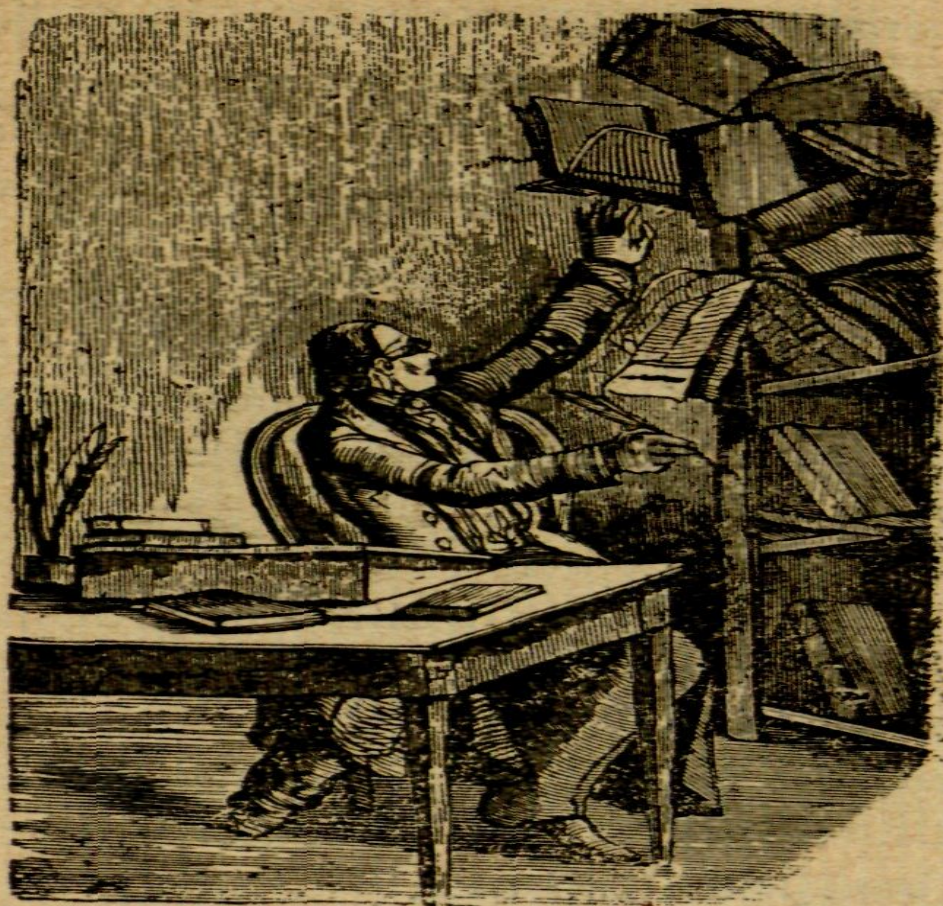
Res més, amics. Un prec, només, em resta formular-vos. Si mai per mai els vostres afers us porten a Arenys, volgueu presenciar pels vostres propis ulls aquesta gruta de la qual us he parlat breument. Arribeu-vos fins a Subirans. No us en penedireu, creieu-me!

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

CONSELL

Per regla general es deu menjar d'una manera moderada, però segons la gana, guardant-se un poc d'apetit. L'excés de menjar bé, produeix les indigestions, l'obesitat, el poagre i el mal de pedra; però, d'altra part, les privacions alimentícies afavoreixen totes les malalties i augmenten la mortalitat.

Diada del Llibre

AQUEST any en fa 10 que va instaurar-se la festa del Llibre, o, dita vulgarment, diada de la Festa del Llibre, la qual, com totes les coses de la nostra terra, són del tot ben simpàtiques, puix donen una nota de color a la ciutat amb les seves instal·lacions en ple carrer, que durant les hores de ia nit Barcelona té un aspecte de Festa Major barcelonina, que és un goig per a l'esperit de tot bon català.

Primerament, dita festa es celebrava el 6 d'octubre; més tard es traslladà al dia 23 d'abril, festivitat de Sant Jordi, patró de Catalunya, i així poder els catalans, amb una sola diada, simbolitzar dues festes: una de cultura i l'altra patriòtica.

CURIOSITATS DE CATALUNYA, que s'ha adherit sempre a totes les belles coses i costums de la nostra aimada Cata-

lunya, es llença també avui al carrer per entonar l'alleluia en aital hora d'expansió espiritual que demostra el grau de cultura de la nostra terra.

Avui, en la diada de la Festa del Llibre de 1936, quan el pobre català ja no és l'infant del segle passat, quan se sent ja ben imposat de la vàlua que per a les naixents cultures representa una flama de l'intellecte estampada en el paper, avui que el nostre poble català ja sap donar al llibre la valor que té, avui que el poble ja sap que l'estudi enforteix el cervell dels homes i els fan independents, avui ja no necessita cap consell. ¡Ja era hora que el poble despertés!

Doncs bé, per la vostra biblioteca particular, per la del Centre on esteu associat per a fer un bon present en aital diada com avui, 23 d'abril de 1936, adquiriu el vostre llibre; trieu-lo, amb cura, o preneu-lo a l'atzar, tan-se-val. Avui, els llibres, per la llur significació, són com les roses: totes són boniques i fan olor.

Posant el màxim esforç i voluntat, adquirint llibres, avui, data de la Festa del Llibre, coopereu a donar relleu a la nostra Cultura pàtria, davant de la humanitat.

“No hi ha llibre dolent que no contingui alguna cosa bona”.

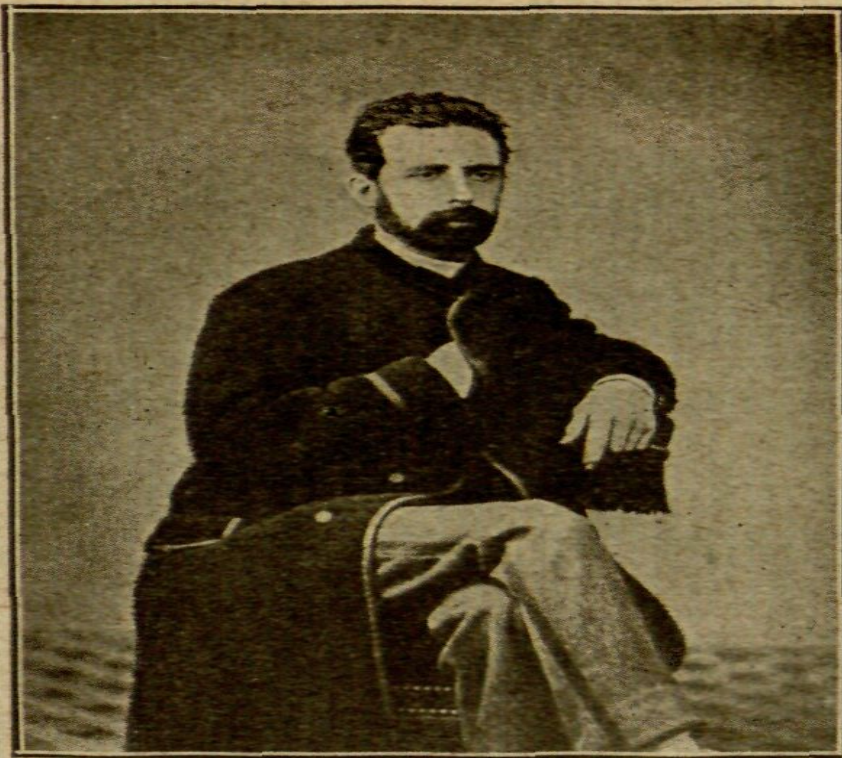
Ni millor amic que el llibre.

Ara bé: si en un llibre dolent hi podem trobar alguna cosa bona, ¿quin doll de bondat i bons coneixements no trobarem en un llibre excellent, que per sort de la nostra cultura són nombrosíssims, els que posseeix la literatura catalana?

ROMÀ CANIVELL.

CATALANS NOTABLES

Andreu Aleu i Teixidor

UNA de les personalitats artístiques, la fama de la qual ha estat celebrada per tot Catalunya, irradiant el seu nom respecte i admiració, és el de l'escultor Andreu Aleu i Teixidor. Va nèixer a Tarragona, l'any 1832. Des de jovenet demostrava tals aficions d'art, que el famós Campeny el tenia per deixeble. Al costat de tan bon mestre i amb l'entusiasme que executava les figures, tothom ja preveia, que, de continuar així, arribaria a ésser un gran escultor.

No varen equivocar-se els que parlaven d'aquesta manera, doncs guanyà una càtedra de l'Escola de Belles Arts de Barcelona, l'any 1856, en oposicions fetes a Madrid, havent exercit de professor durant molts anys.

Les seves principals obres són: un bust del general

Zapatero (1857), l'estàtua eqüestre de Sant Jordi de la façana principal del palau de la Diputació de Barcelona, avui Generalitat de Catalunya (1857) executada en mar-

Sant Jordi, en noble marbre, executat per l'Aleu.

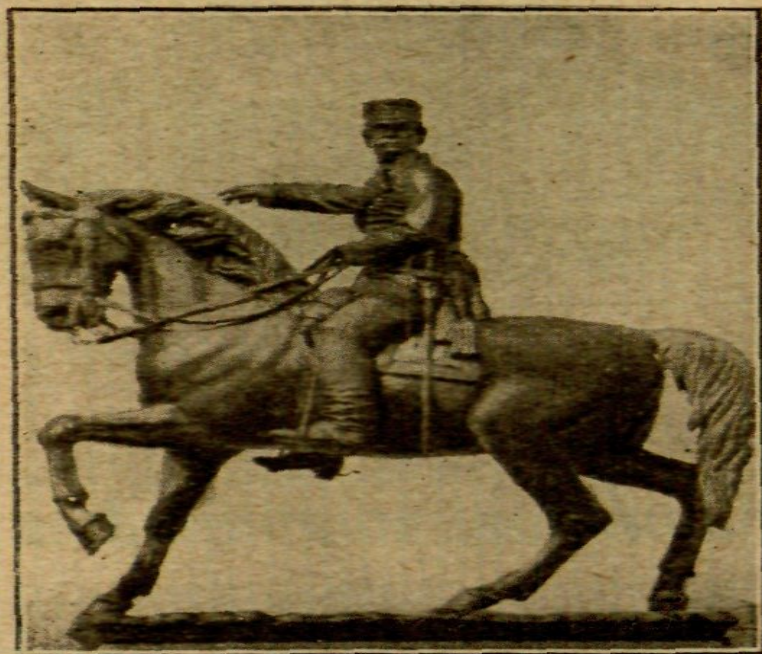
bre; una imatge de Sant Josep (Mataró); una gran figura d'Isabel II, i l'estàtua eqüestre del general Manuel Gutiérrez de la Concha, primer marquès del Duero, quin monument està a Madrid.

IBB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Era membre de la Reial Acadèmia de Ciències des de

1863, i en les diverses exposicions que concorregué, guanya premis molt importants.

Morí a Barcelona, l'any 1901, als 69 anys d'edat. La pèrdua de tan notable escultor va ésser molt sentida, principalment en tots els estaments artístics d'Espanya.

El general Concha.
Mostra d'una de les escultures de l'Aleu.

Preocupació

A les cases de pagès, és creença bastant generalitzada, respecte a les terenyines, que tenen la propietat d'absorbir els microbis en temps d'epidèmies i de preservar d'elles els animals. Així és que veureu estables quals sostres entan enterament coberts de terenyines.

Malgrat això, les terenyines són, pel contrari, el receptacle de la pols; dels residus de l'herba i de les partícules de matèries animals ajuntades a la pols de l'aire; absorbeixen certa quantitat del gas que es desprèn dels fems, el vapor de l'aigua es condensa entre els seus teixits o fils i tot acaba per fermentar, per descompondre's i per ésser causa d'insalubritat.

Es, doncs, propi de tota persona sensata, i per una higiene ben entesa, el treure-les amb la major cura possible.

La gent de l'antigor

L a b a r r e t i n a

POBRA barretina, qui t'ha vist i qui et veu! Si abans, airosa, rumbejaves en totes les festes i aplecs, avui, amb prou feines se't veu cobrint el cap d'algun vellet, d'algun vellet que recordant-se que has estat sempre sa fidel companya, musca en les penes i vermella en les alegries, no s'havé a deixar-te i vol que l'acompanyis també a la fossa. Si abans, cobrint-se amb tu, el jovent d'aquestes contrades era espill de laboriositat en la pau, terror de llurs enemics en la guerra, i sol·lícit guardià sempre, de les nostres tradicions, avui que et deixa per gortes forasteres i de mal gust, ha renegat de llurs avis i ja no és ni l'ombra del que era.

Ja no s'alegra amb el so de la tenora ni es daleix per la sardana i el contrapàs; sinó que cerca la tranquil·litat perduda en els saraus de la vila o la ciutat, on sols hi troba una càrrega de vicis que abans tenien barrades les portes de les nostres pagesies.

Ja no fa ressonar en les contrades cançons de la nostra

terra, que troba ràncies, sinó que canturreja algun tros de "sarsuela" o algun "couplet" que, com més poca-solta, més aviat aprèn.

Pobra barretina, qui t'ha vist i qui et veu!! Tu servaves llurs caps de mals pensaments i t'ha avorrit la jovenalla; mes, jeu; val més que jeguis en un recó de caixa, menjada per les arnes, que així t'estalviaràs de sentir unes blasfèmies i paraules llordes a què no estaves acostumada i t'encendrien de vergonya.

Símbol d'honradesa i de bons costums, el jovent s'aver-gonyeix de tu, i no et vol, ni en les festes, ni en les treballades. Mes, quan d'ací a pocs anys, oh barretina, hauràs desaparegut del tot i del darrer recó de les nostres muntanyes, foragitada per l'alè d'uns mals aires que tot ho entenebren, i amb tu hauran també desaparegut aquells bons costums que amb tanta cura ens havien tramès els nostres avantpassats; llavors..., pobres pagesos!!!

JACINT BARCELÓ

L L E G E N D A

LA ciutat de Barcelona estava abatuda per Almançor, que la saquejà i féu nombrosos captius. El comte Borrell va reunir a Manresa els més famosos guerrers catalans que amb tan belles gestes emplenen les pàgines de la Història de Catalunya, i que són, entre altres, els Cardona, Rocaberbi, Alemany, Mataplana, Cerdanya i Moncada. Aquests varons s'emprengueren la reconquesta de Barcelona amb tantes proeses, que la llegenda diu que se'ls hi va aparèixer Sant Jordi, el qual els guià, **conduint-los** a la victòria.

MIQUEL VILAR BLANC

La veu del deure

EL sol, de tan alt que era, es filtrava pels finestrons mal ajustats fins arribar a l'espona del llit on en Pere encara dormia. Un vol d'enjogassades orenetes passà xisclicant ran la finestra en el precís moment que el fadrí es despertava.

—Maleïts ocellots! Tan bé que dormia! —exclamà el dormilega tot fregant-se les mans pels ulls.

De sobte s'aturà per escoltar una veu que eixia del més pregon de la seva ànima.

—Cuita, home, cuita —deia la veu—. No siguis mandrós. Lleva't de seguida, sense perdre moment. Renta't, esmorza i a treballar la terra.

Al cap d'una bona estona de rumiar decidí dormir una miqueta més.

—Bah! —es digué—. Ja és tard per anar al camp. De demà, però, no passarà. A punta de dia ja hi seré. Avui per avui més m'estimo jeure fins a migdia.

Així mateix ho féu. L'endemà, les primeres clarors del nou jorn el trobaren excellentment disposat a treballar. Enganxà l'euga al carro, i camí del camp ben de pressa. Un amic que trobà casualment, va destorbar-lo.

—Acompanya'm a l'hostal, vols? Allí podrem esmorzar i a la vegada parlarem de les nostres coses...

Tant i tant conversaren, tant i tant menjaren, que els calgué beure. L'excés de beguda els ensopí de tal manera que la mestressa es veié precisada a deixar-los una màr-fega perquè dormissin.

Dormiren fins ben entrada la tarda. Quan en Pere es deixondí, sentí la veu, aquella mateixa del dia abans, que li deia:

—No et deixis dominar per la peresa. Es molt mala

consellera. Aixeca't, i encara que sigui tard, aprofita les poques hores de sol que queden... Creu-me i aniràs bé.

Provà d'incorporar-se i no ho pogué fer com hauria volgut. S'estirà novament damunt la màrfega mentre, interiorment, s'excusava amb ell mateix.

—No vaig prou àgil per anar al camp. Demà hi aniré. Altrament, un dia més o menys, què importa?

El tercer dia no pogué pas llevar-se. Un fort mal de cap, barrejat amb dolor d'estómac, el retingueren al llit.

La veu, aquella de sempre, l'increpà durament.

No pots extralimitar-te en els teus costums. No et prova desviar-te. Ho veus ben clar, veritat? Ahir vares fer el que no devies i ara en sofreixes les conseqüències. M'haguessis cregut...

—Demà em posaré al treball ben dejorn —exclamà en Pere, per tota resposta.

El matí següent, molt abans de la sortida del sol ja era de peus a terra.

—Avui treballaré per tots els dies que no ho he fet. Em sento amb delit per a donar l'abast a quatre homes plegats.

Diligent i actiu com mai, després d'haver-se ben rentat i pentinat, anà en cerca de l'euga i el carro. A les quatre passes s'adonà que la bèstia anava desferrada.

—Ben mirat, sembla talment que les bruixes em persegueixin...

La veu, la mateixa que cada dia es deixava oir, intervingué:

—Com t'erres en dir el que dius! No són pas les bruixes, puix que mai no han existit, és la teva manca de previsió. No donis la culpa a res més. Amb un xic d'ansia i voluntat, forces hores et quedaran per a rescabalar-te de la que perdràs a casa el ferrer.

Mentre li ferraven l'euga, un company l'invità a donar un tomb per les fires. Voltant, atrets ambdós per la propaganda que els firaires feien de llurs articles, trobà altres coneguts, tots joves com ell.

—Deixa't de fer feina, avui no n'és dia. Les fires con-

viden a armar gresca i tabola. No veus que quasi tothom fa festa? Per què, doncs, has d'ésser tu, que no depens de ningú, l'únic treballador?

—Es clar, tenen raó... —afirmà, després d'una estona de mal reflexionar, en Pere—. No dóna gaire gust treballar sabent que els altres es diverteixen. El més encertat és que jo també celebri les festes.

L'endemà el jorn es mostrà plujós, motiu pel qual en Pere tampoc emprengué el conreu de la terra, del seu tros de terra. En lloc d'estar-ne contrariat, encara se n'alegrà.

—Quina sort, la meva! —proferí ben joiosament, disposant-se a continuar la dormida.

La veu del deure no trigà a sermonejar-lo:

—No saps el que et dius. No és pas sort el que tu tens, sinó mandra, peresa... Per comptes d'allunyar-la et complaus retenint-la, fomentant-la cada vegada més. Això, encara que no ho vulguis creure, et reportarà seriosos contratemps, els quals et portaran a la fallida.

A l'últim, al cap d'una quinzena, després de posar la terra en les degudes condicions, sembrà. Però com que no n'era temps, no obtingué el rendiment que esperava.

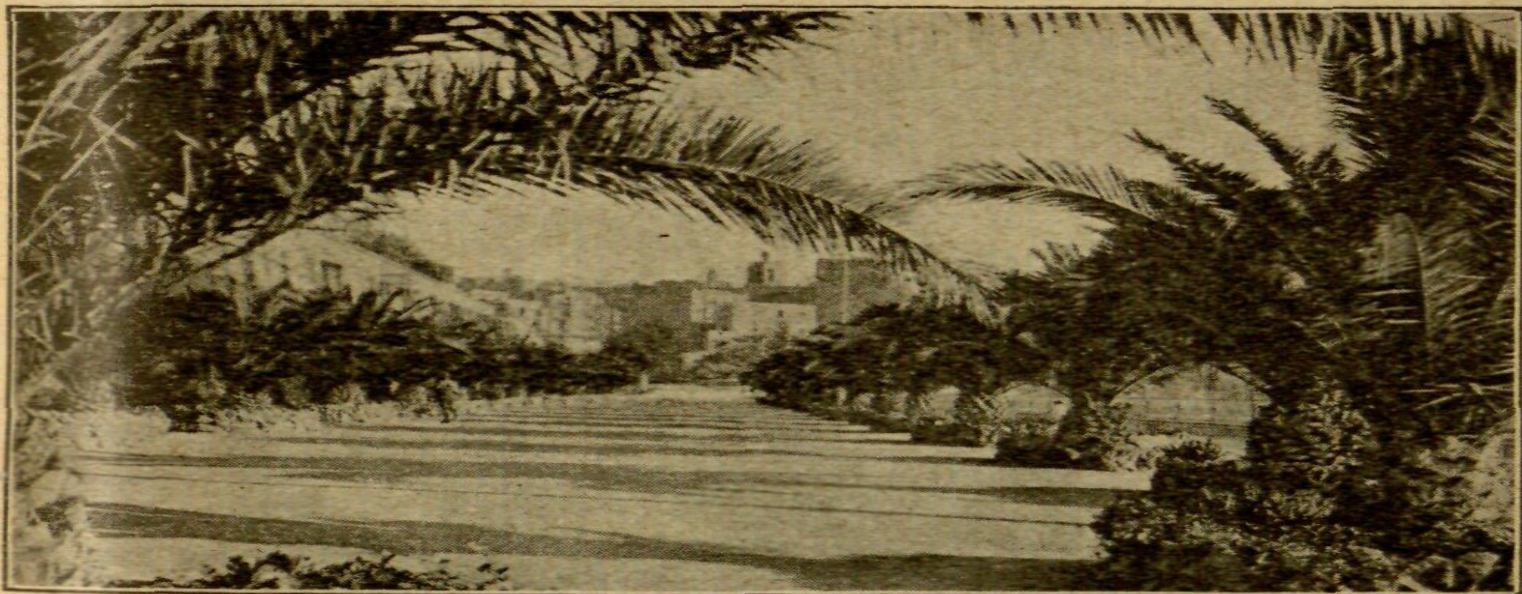
—Per això tant treballar i sacrificar-me! —exclamà en Pere, indignadíssim.

La veu s'apressà a dir-li:

—No et queixis, puix si t'has quedat sense collita, ningú més que tu en té la culpa. Haguessis fet cas de les meves observacions no t'hauria succeït. Recorda't sempre i a fothora d'aquell adagi nostre: "No deixis per demà el que puguis fer avui".

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

L'antic passeig de Santa Clara, avui de Pi i Margall.

La Rambla de Tarragona

LA Rambla de Tarragona és sens dubte, la més bonica de Catalunya, si no per la seva bellesa, pel lloc on està situada, puix travessa la Ciutat paral·lelament d'Est a Oest o sigui de mar a muntanya.

A l'extrem Est hi ha el magnífic balcó del Mediterrani o Passeig de Pi Margall, com pocs n'hi ha al Mediterrani per la seva gran vista des del Cap de Salou fins la punta de la Mora, formant un golf. Al mateix extrem hi ha el monument al gloriós almirall almogàver Roger de Llúria, que està de cara a la Rambla amb el gest de les històriques paraules: "Ni els peixos passaran aquestes mars si no porten la Corona d'Aragó i Catalunya sobre l'esquena".

Al centre de la Rambla, hi ha un altre monument dedicat als màrtirs de la guerra de la Independència i està en el lloc per on hi passava la muralla que hi morí més gent l'any 1811, quan els francesos assetjaren Tarragona.

La Rambla és el lloc on hi concorre més gent, per ésser el lloc més cèntric de Tarragona, majorment els diumenges al matí i tots els dies, a la tarda, de set a nou, està ple de gent passejant principalment per la part del centre; i al matí, tant a la Rambla com al Passeig de Pi Margall, és un lloc de joc i esbarjo de la canalla al migdia en sortir del col·legi. A la Rambla hi ha els edificis més bonics i de línies més modernes de tot Tarragona, com són entre ells: la Caixa de Pensions, el Banc d'Espanya i altres.

I, per acabar, tot viatger que passi per Tarragona li recomanem que dongui un tom per la Rambla, que guaiti el balcó del Mediterrani i es convencerà de la seva bellesa.

N. SABIR.

Acabant de ploure

¡Oh màgic moment
d'acabant de ploure!

Gotellima, lent,
l'arbre que vol moure
un sol pensament
de vent.

Es fa d'un esquitx
la llum expandida.

D'un tendre desig
guarnida,
xifoll i trepig
convida.

Tresquen aiguarells
de flors amb despulles.

Ixen goigs novells
en blaus finestrells.
S'han tornat ocells
les fulles.

El Sant Jordi de la façana de la Generalitat,
al carrer del Bisbe.

FETS HISTORICS

La devoció de Catalunya envers Sant Jordi

No es pot precisar el moment històric en què comença a sentir-se a Catalunya la devoció envers el Sant Cavaller martiritzat a la Capadócia, el 23 d'abril de l'any 303, però tots els indicis fan suposar que aquesta devoció davalla de bastants segles endarrera.

Una antiga tradició ens diu que Sant Jordi ja s'aparegué l'any 960 al comte Ramon Bórrrell quan aquest tenia assetjada Barcelona, la qual tractava de reconquerir. Altres tradicions ens presenten el Sant apareixent-se a les hosts catalanes i encoratjant-les en les diferents lluites

que els nostres guerrers sostingueren contra els sarrains. Una d'aquestes tradicions ens el presenta aparegut a Jaume I *el Conqueridor* —vestit de blanc, cara bruna i ben equipat— l'any 1229, durant la conquesta de Mallorca.

De totes maneres, cert o no cert el que contenen les tradicions sobre diverses aparicions del Sant als nostres guerrejadors, és evident que la devoció a Sant Jordi estava ben arrelada en el cor dels catalans ja en el segle XIII, tota vegada que en aquella centúria Pere II *el Gran* fundava l'orde religiós militar de *Sant Jordi d'Alfama*, la capitalitat del qual establí al Castell d'Alfama, en el Coll de Balaguer, prop de Tortosa. L'antipapa Benet XIII (Pere de Luna), a començaments del segle XV, fusionà aquest orde amb el de Muntesa i, a fi que no es perdés el nom de Sant Jordi, ordenà que el nou orde fos anomenat *Orde de Nostra Senyora de Muntesa i de Sant Jordi d'Alfama* i, a més, ordenà que, abandonant l'antic blasó de Muntesa, el nou orde adoptés per escut la creu roja de Sant Jordi.

El segle XV és el que podríem anomenar segle d'or de la devoció jordiana, car durant el seu transcurs es succeïren diversos actes de gran envergadura relacionats amb aquesta devoció.

L'any 1416, estant en construcció la formosa balustrada gòtica del Palau de la Generalitat que dóna al carrer del Bisbe, els diputats, als 18 de juny, ordenaren a Pere Johan que esculpís l'incomparable medalló de Sant Jordi que en forma part, pel preu convingut de deu florins. Tan meravellats restaren els diputats de la bellesa de l'obra executada per Pere Johan, que acordaren, espontàniament, abonar-ne doble preu del convingut.

El 9 de febrer de 1433, els diputats del trienni —Fra March, abat de Montserrat; Bernat Galceran de Pinós, vescomte d'Illa i de Canet i Francesc Desplà, ciutadà honrat de Barcelona— presentaren a les Corts una proposició per a construir dintre el Palau de la Generalitat la capella de Sant Jordi. Aprovada per les Corts aquesta proposta, a l'any següent ja estava enllestida la famosa capella, exquisida meravella de l'art gòtic, tan justament admirada de propis i estranys.

Un acord de les Corts de Barcelona pres el dia 9 d'abril de 1456, començava dient:

Quant a la santedat de vida e mèrits de gran excellència de l'invictíssim cavaller de nostre Déu e Senyor Jesucrist, lo benaventurat Sent Jordi, advocat e patró nostre e del present Principat de Catalunya e regne d'Aragó e altres regnes e terres a la Magestat del senyoyr Rei subjectes...

Del qual preàmbul es desprèn que el patronatge del màrtir capadocià sobre la nostra terra ja feia, probablement, segles que durava. La part dispositiva de l'acord deia:

...ab consentiment e aprobació de la present Cort, constituïm, ordonam e manam, ab aquesta nostra constitució perpetualment duradora que d'aquí avant totes e sengles persones de qualsevol stat o condició sien, habitants en qualsevol ciutat, vila o loc del Principat de Catalunya, Comtat de Rosselló e de Cerdanya e altres al dit Principat units, hagen a cobra e fer festa lo dia del benaventurat Sent Jordi, abstenint-se de totes feines temporals així com lo dia del sant diumenge.

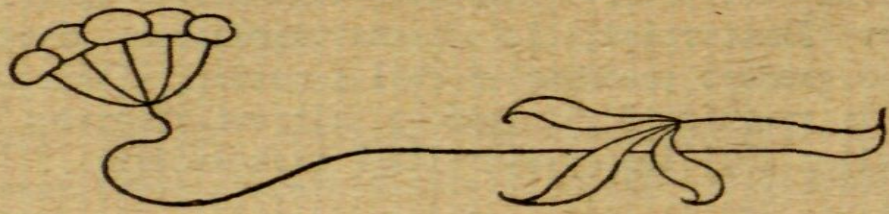
Aquest acord està inclòs a les *Constitucions de Catalunya*, Vol. I, Llib. III, Tít. XXX, Cap. I. En el mateix cos legal i al capítol següent hi ha una altra constitució lliurada per Ferran II, l'any 1503, que confirma aquesta festa.

Entre els anys 1458 i 1516 fou brodat, probablement per Antoni Sadorní, el magnífic frontal de Sant Jordi que constitueix, avui dia, una de les més preades joies dels nostres museus.

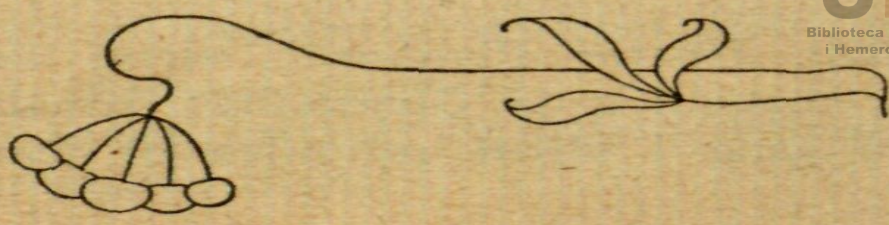
L'any 1526 la Generalitat feia illuminar i caplletrar per Jaume Smeraldo un exemplar del missal de ritus moçàrab imprès en lletra gòtica a Lió, l'any 1521, el qual missal anava destinat al servei de la capella de Sant Jordi.

El reliquiari gòtic que cada any, el 23 d'abril, és exposat a la veneració del públic que acudeix a visitar la capella, conté una costella del Sant, obsequi fet a la Generalitat per Guillem de Sant Climent, ambaixador que fou dels monarques Felip I i Felip II (II i III de Castella).

L'any 1609, Hèctor Pignatelli, virrei de Catalunya, féu un altre obsequi a la Generalitat, consistent en una ampolleta de sang i altres relíquies de Sant Jordi, les

La fira de les roses.

quals, contingudes en un reliquiari d'argent, foren col·locades pel bisbe Ramon de Rovirola.

En segles passats, la festa de Sant Jordi era celebrada amb més esplendorositat que no pas avui dia. A la capella de la Generalitat s'hi resaven Vespres la vigília, i el dia de la festa s'hi cantava un ofici al qual eren convidades totes les autoritats.

Per tal que els nostres lectors es puguin fer càrrec del

Façana de la Capella de Sant Jordi, de la Generalitat.

cerimonial que s'emprava en semblant diada, transcrivim a continuació un fragment del *Manual de Novells Ardits*, corresponent al mes d'abril del 1565, advertint que aquell any la celebració de la festa es va ajornar per escaure's el dilluns de Pasqua. Diu així:

DISSABTE XXVIII.—En aquest dia los magnífics consellers, per lo que hi foren convidats, anaren après dinar a la Deputació a oir les primeres vespres de Sant Jordi perçó que havien transferida la dita festa per l'endemà per raó que era venguda en

les festes de Pasca, i en dites festes fonc present lo excellent loctinent general i assentaren-se a la part de la epístola en un banc dits consellers i quan foren acabades dites vespres, dit loctinent general se'n anà, al qual lo acompanyaren fins a mija scala los deputats i no dits consellers perquè puix dits consellers eren convidats en casa d'altri lexaren aquella honra per als dits deputats i sols quan se alçà dit loctinent, els dits consellers se alçaren de peus, e feren-li son degut acatament, e se tornaren a sentar.

DIUMENGE XXIX.—En aquest dia anaren dits consellers a la casa de la Deputació, a l'ofici, sens promens i partiren de la casa de la Ciutat com lo dia prop-passat a les vespres, i en dit ofici fonc present lo senyor loctinent, i en lo anar-se'n feren lo mateix del dia prop-passat de fer-li sols acatament i no l'acompanyaren, ans bé, los deputats lo acompanyaren.

En època més recent fou introduïda en el cerimonial popular del dia, la fira de roses i clavells que, encara avui, se celebra anualment al pati gòtic del Palau de la Generalitat.

I cloem aquestes ratlles, sense fer esment dels innumbrables altars i capelles dedicats a Sant Jordi que existeixen arreu del nostre Principat, car faríem la llista inacabable.

GABRIEL NOGUÉS PAHÍ.

Consell

La salut moral exerceix gran influència sobre la salut física. Es precis tenir-ho present, en les contrarietats que sofreix l'existència i, com vulgarment es diu, prendre el temps tal com vingui, el diner pel que val, i les dones tal com són.

Les muntanyes de Catalunya

IV

PLA DE LA CALMA

HAVENT ja descrit les dues principals divisions del Montseny: Matagalls i el Turó de l'Home, amb el seu pic de Les Agudes, em queda solament per esmentar, com a complement, una excursió al Pla de la Calma.

Per a portar-la a terme hi han diversos itineraris: tenim, per exemple, per Aiguafreda i la Mora, per la Garriga i Samalús, per Llinàs i Vilamajor, per Palautordera, pel Poble del Montseny, i per Figaró i Tagamanent. Descriurem aquesta última, per veure's més variació de terreny.

Figaró és un poblet situat a la línia de Sant Joan, que talment sembla de pessebre, degut a la seva situació escalonada a la vorera del Congost; està a una alçària de 300 metres sobre el nivell de la mar.

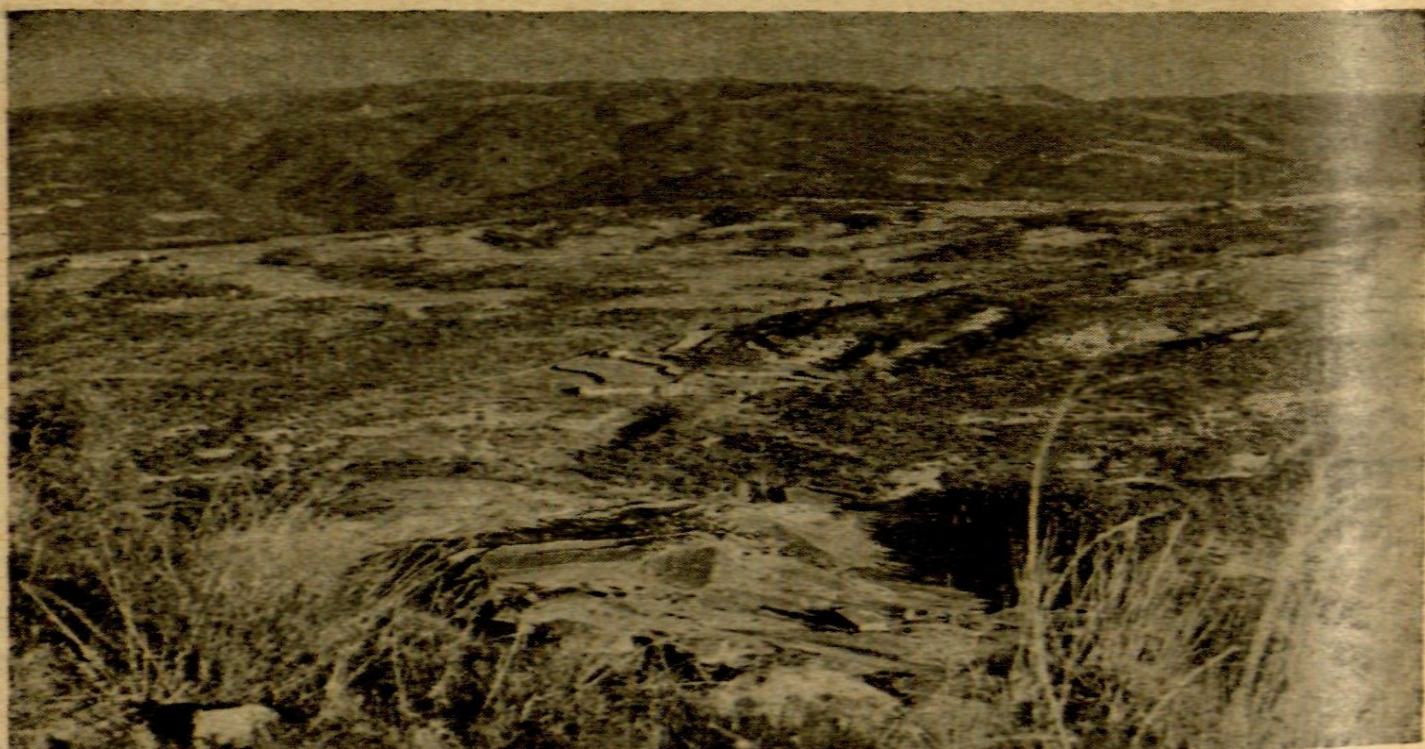
Vorejant la riera s'arriba a la font dels Castanyers, digne d'esmentar-se per la típica situació i vegetació d'aquells indrets; d'aquí, i amb una pujadeta regular, s'arriba al Tagamanent.

Tagamanent és un turó de forma cònica, de vessants trencades, el cim del qual arriba als 1.065 metres; al seu bell cim hi ha una església voltada de dues o tres cases; aquesta data d'antic origen, però de construcció molt senzilla, amb portalada d'un bell estil romànic.

S'hi venera una imatge de talla primitiva de la Verge, que, segons conten, fou trobada sota el cingle mateix en una petita cova.

Des del cim s'albira deliciosa vista: es domina bona part del Congost, els cingles de Bertí, i per l'altra part es veu la xamosa Plana de Vic, i més ençà el Pla de la Calma, i al seu fons, talment com un decorat, es divisen les crestes del Pireneu.

Baixant del Tagamanent en direcció al pla esmentat, es troben enderrocs escampats, no podent-se precisar si corresponen a església o convent, i al cap de poc ja s'entra al Pla de la Calma. A l'endinsar-nos en aquest pla, arribem al punt culminant d'aquell, o sia, al ras de Roques

Detall del Pla de la Calma, des de la Garga.

Blanques; endinsant-nos més, augmenta la nostra curiositat per les belleses d'aquells llocs, puix es troba després l'únic pou d'aquells indrets amb un arbre corsecat per vigilant.

La vegetació en tot el Pla és insignificant; tan sols unes mates que s'alcen uns 40 ó 50 cm. en forma de ventall, voltades de pedres, és tot el que es troba per a poder descansar un xic a l'ombra... Dóna un aspecte de terrenys incults i deserts, però l'excursionista resta extasiat en contemplar els dilatats espais de l'horitzó. En tot el Pla, que es necessitarien unes tres hores en pas lleuger per a recórrer-lo, hi ha un sol arbre que és la guia pels qui ho

saben, puix marca el camí de baixada cap a Cànoves i Cardedeu.

També es troben, al Pla de la Calma, caserius i cases, algunes d'aspecte de corral, deshabitades; per cert que n'hi han d'elles de bonic aspecte que vénen a augmentar l'atenció del bon excursionista observador. Es troben també les cases del Vallit; d'una d'elles, tan sols en resten els enderrocs, amb un cobert pel bestiar. En veure l'aspecte tan poc silvestre d'aquells indrets i albirar al lluny la figura d'un pastor, em ve a la memòria uns fragments de la meva "visió muntanyenca", que diu:

I el pastor sempre es demostra content,
donant a conèixer que no hi ha turment;
però ell, en sortir l'alba, a voltes,
distraient ses penes va a l'ombra fresca
i allí tot sol, recolzant-hi sa testa
tot quiet hi entona cançons dolces.

La vista enlaire, el cap arrepenjat
buscant-hi ell la màxima comoditat,
ell sempre allí ja hi cantaria...
sens deixar-se mai de son volgut flabiol
que li dóna un esperat consol
quan el ramat pastura tot el dia.

Canta les belleses i la immensitat,
harmonioses i amb molta tranquil·litat,
descrivint-hi les belleses d'un abim;
i canta totes les seves amoretes,
pensant, joiós, amb totes aquelles coses
que a tothom ell en diu: amor sublim.

I després d'haver dinat, des del Vallit, es pot anar a Cànoves, passant per l'arbre esmentat i per uns massissos de roques, sota les quals trobarem el camí. Després d'haver davallat un bon tros es passa per la casa de Vallfornés, on, des d'aquest lloc, es veuen uns valls immensos d'alzines que són el fruit d'una gran riquesa per Catalunya, com és la producció del carbó vegetal.

Una mica més avall es troba la riera, que ja no es

deixa fins a Cànoves, amb un curs deliciós, que s'ha de travessar diverses vegades, enmig de frondosos boscos, amb una sensació completament diferent de la part alta del Montseny: aquella, per l'aspecte feréstec dels seus indrets, i aquesta per l'aspecte deliciós dels seus prats verdsos.

Sortint de Cànoves i seguint la carretera s'arriba a Cardedeu, situat a la vorera esquerra de la riera de Vallfornés. Aquest poble és d'un aspecte modernitzat i està emplaçat a la línia de M. S. A.

Aquesta excursió no és gens cansada, i omple d'optimisme al novell de muntanya, que diu: "Ja he estat al Montseny!", però dit sense pensar en les valls feréstegues de Matagalls, ni en els encrespats turons de Les Agudes, que per assolir-los tots ells, a més de bona voluntat, es necessiten uns nervis ben templats i regularitat de pas, per arribar-hi sense cansar-se amb excés i no desdir-se'n pel camí, i gaudir, un cop a dalt, de les emocions més intenses que se senten quan hom es troba en aquells pics i pot admirar extasiat els bells panorames de la nostra terra catalana, i la bellesa pura de l'infinit.

* * *

Al proper número us parlaré d'una excursió al Montnegre.

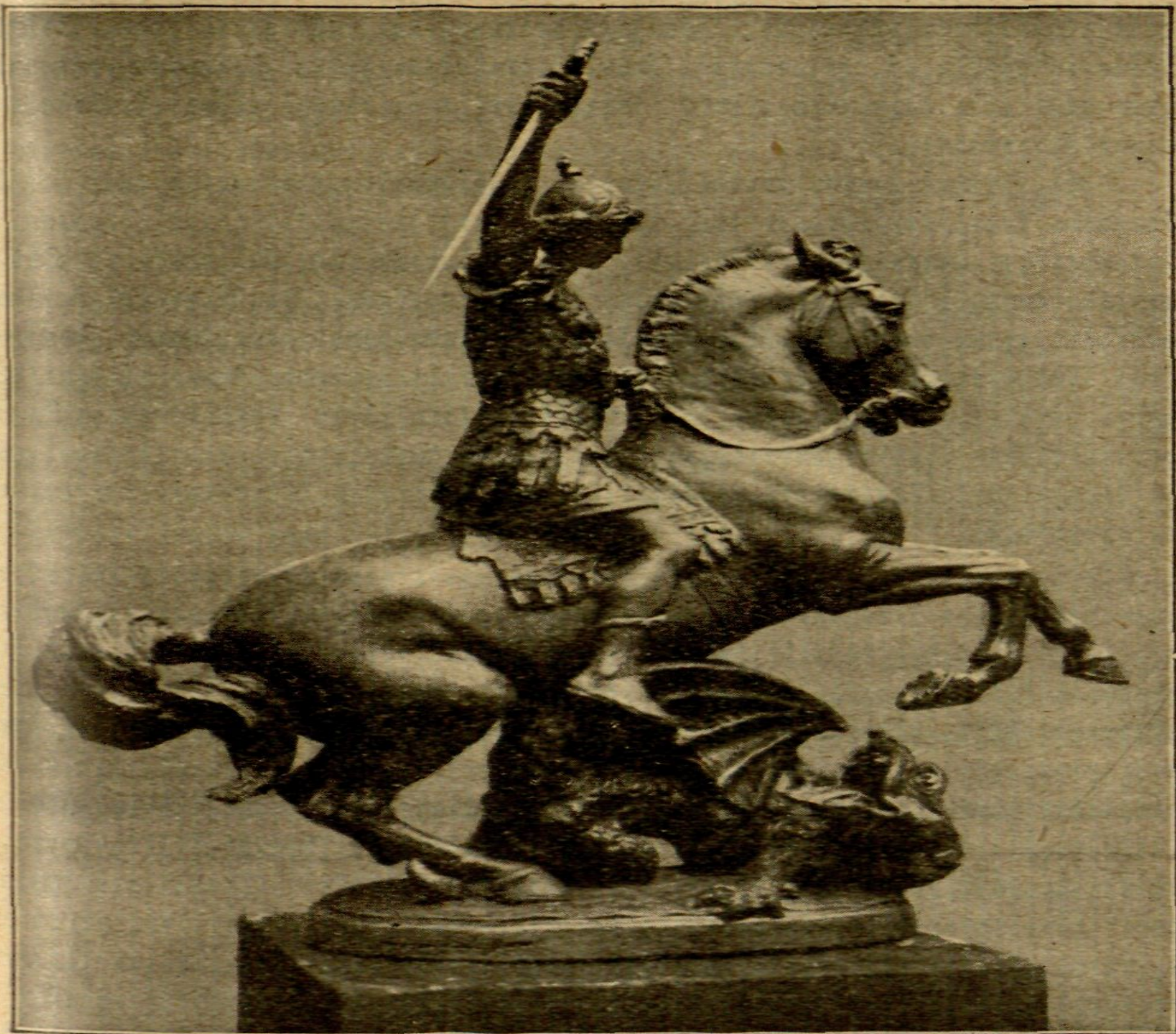
J. NADAL I RIBAS.

CONSELL

Els cargols s'alimenten amb freqüència de vegetals verinosos que, sense incomodar-los, fan verinosa la seva carn. Hi ha hagut molt enverinaments d'aquesta naturalesa. No es deuen, de consegüent, menjar sinó després d'haver-los tingut cert temps en dejú, a fi de donar al verí el temps necessari per a sortir de llur cos.

UNB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

(Venanci Vallmitjana)

Sant Jordi, Patró de Catalunya

EN els aires del dia de Sant Jordi, hi ha olor de roses i amor de pàtria. I encara que al mercat i al jardí hi hagi també flors d'altra mena, i encara que tots els dies aimem prou a Catalunya, el dia de Sant Jordi fa una olor, com cap altre, de pàtria i roses.

Es una olor viva i una amor viva. Els altres dies de primavera tenen roses; però el de Sant Jordi sembla tot ell fet de roses, i les collim del jardí o les prenem a mercat

com una prometença; les portem a la mà amb una misteriosa alegria, i, passant, les mostrem tots joiosos, assalutant-nos els uns als altres amb un migriure d'iniciats en la festa formosa.

I és igualment amb l'amor a Catalunya, que ens brilla als ulls i al front en tal diada; que sembla que duguem a Catalunya encesa a dintre el pit. La terra de què és fet el nostre cos i la història de què és feta la nostra ànima, sembla que aquell dia bullin de nou com el mort després d'un llarg repòs; i que tot l'agre de la nostra terra i els fets dels nostres avis ens ressuscitin en les entranyes i ens inondin en tanta manera, que arribem fins a sentir un gust de terra catalana en la boca i una arrel d'heroisme català en l'esperit.

Cada un de nosaltres va com un munt de terra catalana que caminés i amb una arrencada d'esperit català, adelerat cap a l'altura: així és que tots ens trobem tan germans, perquè Catalunya és viva en tots nosaltres. Ens estimem amb aquella amor mateixa de la terra i de la història, perquè nosaltres mateixos som llavors història i terra: terra que camina, història viventa i l'amor que tot ho mou.

I per què tot això en el dia de Sant Jordi? Per què el feren patró de Catalunya a aquest Sant? Quan un poble pren per patró a un heroi, és que vol reviure constantment la seva heroïcitat. Prendre patró vol dir posar-se davant dels ulls una heroica imatge d'allò que volem que sia la nostra vida, per no apartar-ne mai més la vista, per no defallir al seguir l'exemple, adequat al que el temps demana.

En això d'escollir patró, hi ha una esma de l'acció del poble, que, des del fons lluminós de la seva inconsciència, endevina la mena d'energia que li cal imitar per a realitzar la seva missió enlairadora, i té un pressentiment de la seva aptitud per fer aquella imitació constant.

Heus ací, doncs, a Sant Jordi tot vestit de blanc: això vol dir que, abans de tot, Catalunya ha de vestir-se de puresa. ¿Veieu l'espasa com brilla? Doncs vol dir que Catalunya ha d'anar sempre armada d'algun ideal fort i lluminós que enlluerni els monstres abans de ferir-los. ¿I el veieu el monstre amb el qui Sant Jordi batalla? Catalunya ha de combatre i ha de vèncer tota lletgesa devoradora que trobi en el seu camí, deslliurant-se, per la força d'una gran fe, de l'espant que el monstre causa i que li dóna aliment. ¿No veieu també la princesa redimida pel Sant?

Catalunya ha de salvar a tota bellesa que tremola davant de la monstruositat, a tota puresa que es rendiria a ésser devorada per la impuresa, a tot el bo que plora impotent davant del mal que brama amb la força de la injustícia. I després, ha de seguir serenament el seu camí vers l'altura, disposant-se a repetir la mateixa proesa sempre que convingui.

No n'hi ha prou d'alegrar-se amb la festa i la diada; cal fer-ne reviure tot el sentit. Aquesta llum sobrenatural que ens veiem damunt del front en aquell dia; la mitja rialla que ens fem de germà a germà; el rastre d'olor que deixa, en l'espai, al passar, el pom de roses que portem, són el rastre que deixà en el temps una lluita heroica i santa. Si nosaltres volem que el rastre duri sempre, ens cal renovar a cada moment la lluita i la victòria. Que hi hagi puresa constant en les nostres vestidures, resplendor en les nostres armes, alè d'amor en el nostre pit i sempre una mitja rialla de fe serena en la nostra lluita més encesa.

Així ha d'ésser sempre la victòria d'aquesta terra catalana, que és el nostre cos, i la d'aquest esperit català, en el que viuen encara gloriosament els nostres pares i pel que viurem nosaltres en la glòria dels nostres fills.

JOAN MARAGALL.

CATALUNYA ECLESIASTICA

Està dividida la nostra terra en vuit diòcesis, essent la metropolitana o principal en categoria, Tarragona, que és la Seu de l'Arquebisbat. Els bisbats són els següents: Barcelona, Girona, Lleida, Vic, Seu d'Urgell, Tortosa i Solsona. Hi ha una catedral a cada bisbat.

GOIGS EN
DEL GLORIOS
JORDI, Patró del

LLOANÇA
MARTIR SANT
Principat de Catalunya

Puix del nostre Principat
patró singular sou Vós,
siau el nostre Advocat
Sant Jordi, màrtir gloriós.

Cavaller sou elegit
de llinatge de valor,
com demostrà vostre pit
davant de l'Emperador,
que a tot fidel amb rigor
destinava mort atrog, etc.

Vençut un dracó terrestre,
a l'infernal envestiu,
i per a bregar més destre
la vostra vida avorriu,
les riqueses repartiu
al pobre menesterós, etc.

Confessant-vos amb gran zel
amb Jesús per Salvador,
a Dioclecià l'infidel
causàreu pena i dolor,
i vos manà amb gran rigor
callar est Nom tan preciós, etc.

Vós al mandat imperial
resistiu amb gran valor,
menyspreant el temporal,

V. *Ora pro nobis Beati Georgi.*

riqueses i honra de cor;
mes manà l'Emperador
de turmentar vostre cos, etc.

Vostre cos mai no es cansava
per grillons ni per cadenes,
i aquell Tirà imaginava
altres més horribles penes:
per roges de garfis plenes
passàreu victoriós, etc.

Dins d'un forn encès de calç
manà estiguéssiu tres dies;
Vos, tal com l'or que no és fals,
mostrau majors gallardies,
donant amb tals valenties
a tot fidel nou esforç, etc.

Un calçat de ferro encès
manà després vos calcessin;
providència de Déu és
que els peus no s'abruessin;
com vegés que no es danyessin
es mostrà més furiós, etc.

Ninçú dels dos no es cansava,
ell matant, Vós convertint
l'infidel que desitjava
vida eterna a Vós venint;

en ell ràbia residint,
i el bon zel de Déu en Vós, etc.

Volgué després que adoréssiu
Apolló Déu dels gentils,
Vós com en el Temple entréssiu,
caiguéren els Idols vils;
publicant amb veus humils
que el ser de Déu no és en dos, etc.

A Vostres peus arribà
contrita l'Emperadriu,
a Jesús Déu adorà
amb cor humil i massís;
com el Tirà tal sentís,
va manar degollà a Vós, etc.

I quan va entrà a València
nostre esforçat Rei En Jaume,
conquerint la independència
d'aquell musulmà reialme,
vostre Nom donà potència
al gran cabdill victoriós, etc.

TORNADA

Puix al Cel ne sou pujat
a gaudir l'etern repòs,
protegiu est Principat
Sant Jordi, màrtir gloriós.

R. *Ut digni efficiamur promissionibus Christi.*

OREMUS

Deus, qui nos B Georgii Martiris tui meritis, et intercessione laetificas: concede propitius, ut quia tua per eum beneficia possimus, dono tuae gratiae consequantur. Per Dominum nostrum, Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit, et regnat Deus, per omnia saecula, saeculorum. Amen.

El text d'aquests goigs és reproduït de l'edició de Lleyda, vers el 1750, tenint a la vista la de Girona de l'any 1680.

REPRODUÏM ací una bella mostra de Goigs, dels moltíssims que hi han dedicats al victoriós Sant cavaller, de l'arrelada devoció que serva amb fervor Catalunya, vers el seu enamoradíssim Patró.